06/03/2019

Το ενδιαφέρον των Βυζαντινών για τα ζώα

/ Ορθόδοξες Προβολές

Το ενδιαφέρον των Βυζαντινών για τα ζώα, παράξενα και εξωτικά ή κατοικίδια και κυνηγετικά, βασίστηκε στην παράδοση της Ελληνορωμαϊκής αρχαιότητας και κυρίως στα έργα του Αριστοτέλη.

Στην Ύστερη Αρχαιότητα, η ιδιαίτερη θέση των ζώων μαρτυρείται τόσο στο πλαίσιο της θεολογικής εξήγησης της δημιουργίας του κόσμου, ειδικά στις ομιλίες του Μεγάλου Βασιλείου για την Εξαήμερο, όσο και στο πλαίσιο των παραδοξολογιών και του εξωτισμού, ειδικά στα τέσσερα βιβλία του Τιμόθεου από τη Γάζα.

Στα έργα σπάνια απαντούν νύξεις για τις άγριες όψεις της φύσης και τις σκληρές διαδικασίες της φυσικής επιλογής και επιβίωσης, γι’ αυτό και τα ζώα θεωρούνταν γενικά ως παραδείσια όντα, που υπενθύμιζαν στον άνθρωπο τον Θεό δημιουργό. Με την παράδοση αυτή ευθυγραμμίστηκε και η πολιτική των Εικονομάχων αυτοκρατόρων, που επέτρεπαν αποκλειστικά την απεικόνιση ζώων στους ναούς, κυρίως πτηνών, εκτός από το γεωμετρικό και το φυτικό διάκοσμο.

Η τάση για εγκυκλοπαιδισμό του λόγιου αυτοκράτορα Κωνσταντίνου Ζ' του Πορφυρογέννητου οδήγησε στη συγγραφή ενός ζωολογικού ερανιστικού έργου με τον τίτλο Συλλογή περί της των ζώων ιστορίας, χερσαίων, πτηνών τε και θαλαττίων, το οποίο μας έχει σωθεί κατά το ήμισυ· τα δύο πρώτα βιβλία πραγματεύονται τη μεθοδολογία της ταξινόμησης και τη ζωή και το χαρακτήρα των ζωοτόκων, ενώ τα επόμενα δύο, χαμένα σήμερα, βιβλία θα αφορούσαν στα ωοτόκα, δηλαδή στα ψάρια και τα πτηνά.

Πιο πρακτικό σκοπό είχαν τα διάφορα συγγράμματα για την κτηνιατρική, και ιδίως για τους ίππους, τα άλογα και τα κυνηγετικά γεράκια. Αν και ο σημαντικότερος κτηνίατρος της Αρχαιότητας ήταν ο Άψυρτος, που έζησε κατά πάσα πιθανότητα στην εποχή του Μεγάλου Κωνσταντίνου, τα κείμενά του έτυχαν μεγάλης επεξεργασίας από τις επόμενες γενιές ιατρών, έγιναν συντομότερα, περιεκτικότερα και συμπληρώθηκαν με περιστατικά από την καθημερινή εμπειρία.

Η δημώδης λογοτεχνία του ύστερου Βυζαντίου περιλαμβάνει τρία σατιρικά ποιήματα, τον Πουλολόγο και την Διήγησιν των τετραπόδων ζώων, όπου η υπόθεση εκτυλίσσεται αντίστοιχα στους ουρανούς και στο δάσος. Στα δύο αυτά έργα η σάτιρα στρεφόταν εναντίον της κοσμικής εξο΄υσίας και των παράλογων συναθροίσεων της. Στο τρίτο σατυρικό ποίημα, το Συναξάριον του τιμημένου γαδάρου, τα βέλη στρέφονταν εναντίον των σοφών και λογίων που νέμονταν τα εκκλησιαστικά αξιώματα και πλούτιζαν με αθέμιτα μέσα.

Βιβλιογραφία

1. Doyen-Higuet, A.-M., The “Hippiatrica” and Byzantine Veterinary Medicine, 1984

2. Beck, H.-G., Ιστορία της Βυζαντινής δημώδους λογοτεχνίας, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας, Αθήνα, 1988

3. Hunger H., Βυζαντινή λογοτεχνία. Η λόγια κοσμική γραμματεία των Βυζαντινών, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας, 2000

ΦΩΤΟ: © Φωτογραφικό Αρχείο ΕΚΒΜΜ

ΠΗΓΗ: exploringbyzantium.gr